

REDACTIA:
și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Art coli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concure, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat, Nr. 266.

Nr. 4067/909

Concurs.

Prin aceasta să escrie concurs pentru ocuparea definitivă a catedrei de cântare bisericească, tipic și muzică vocală și instrumentală la institutul teologic-pedagogic gr. or. român din Arad.

Dela recurenți să cere atestat de cvalificațiune preoțească și absolutor de konzervator.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

- 1) salar fundamental 1600 cor. anual;
- 2) bani de cortel 400 cor.,

3) cvincvenalele legale și întrucât s'ar alege actualul profesor provizor, va beneficia și de ameliorarea votală în sinodul eparhial din ăst an.

Recursele sunt a se înaintă Konzistorului gr. or. român până în 31 Iulie v. a. c.

Arad, din ședința Konzistoriului gr. or. român ca senat școlar ținută în 12/25 Iunie, 1909.

Konzistoriul gr. or. român din Arad.

Nr. 5 T.
1909/10.

Anunț școlar.

Diracțiunea institutului teologic-pedagogic din Arad anunță, că în 21 aug. (3 sept.) se vor face examenele de corigență; în 22 aug. (4 sept.) inscrierile; în 23 aug. (5 sept.) chemarea Duhului sfânt; în 24 aug. (6 sept.) se vor începe prelegerile — la ambele despărțăminte.

La inscriere să se prezenteze fiecare elev cu testimoniul anului precedent, cu chitanță despre achitarea ratei I de întreținere (200 cor. la teologie, 140 cor. la pedagogie) și cu chitanța dela Librăria diecezană despre cărțile prescise pentru anul școlar 1909/10. Mai departe la inscriere are fiecare elev să achite taxele de inscriere, (didactrul, taxa medicală, fond. bibl. fond. tiner. societ. de lectură) cari împreună fac la despărțământul teologic 50 cor. 40 fil.; iar la despărțământul pedagogic 23 cor. 40 fil.

În legătură cu aceasta se aduce la cunoștința privatistilor, că pe viitor să vor conzideră de privatști și vor fi admiși la examenul dela finea anului școlar numai aceia cari primiți de

Ven. Consistor la curs privat să vor insinuă ca atari pentru inscriere și vor achită cel mult până la 3/16 sept. a fiecărui an de studiu didactrul prescrist (51 cor. 40 fil. la despărțământul teologic; 21 cor. 40 fil. la despărț. pedagogic).

Pe lângă aceasta, ca condițiune pentru admitere la examen să pune și aceea, că fiecare elev privatist, trebuie să produc. atestat de conduită și atestat dela parohul locului, că și-a mărturisit păcatele și s'a împărțășit cu sfințele taine în postul Nașterii și al Învierii Domnului.

Arad, 22 iunie (5 iulie) 1909.

Diracțiunea.

Stăruință.

E greu să trăim când tuturor trebuințelor vieței noastre bisericești suntem nevoiți să le facem față prin colecte publice. Biserica noastră lipsită prin vitregitatea vremurilor trecute de isvoarele de câștig, cari le găsim la celelalte biserici surori, trebuie să facă astăzi, când dela ea așteptăm toată mântuirea noastră, cele mai mari sfortări și opințiri, ca să producă atât cât i-se cere. Până când celorlalte biserici le vin într'ajutor atâția factori, cari la noi lipsesc cu desăvârșire, până când ele dispun de averi și fonduri istorice, cari pot să îndestulească toate trebuințele, cari se ivesc în viața unei biserici, noi suntem nevoiți să ne punem toată speranța în dărnicia și dragostea de biserică a credincioșilor.

În fiecare zi să ivește câte o trebuință nouă fără ca să dispară vre-una dintre cele vechi. Se înmulțesc cererile, fără ca să se înmulțească și isvoarele de venit ale bisericei noastre, și așa și pe mai departe suntem tot mai mult avizați la dărnicia credincioșilor. Biserica noastră e susținută de credincioșii ei și așa ea nu se va îngrijii numai de mulțămirea sufletească a acestora, ci și de bunăstarea materială, căci dela bogăția credincioșilor depinde bogăția ei. Slujitorii la altarul Domnului în orele libere trebuie să povățuiască credincioșii, ca să le înlesnească traiul și să-și poată câștiga mai ușor pânea de toate zilele, să le arete calea

pe care înaintând munca lor va fi încununată de mai mari succese, drumul pe care munca lor va rezulta o prisosință, căci numai în felul acesta vom putea spera, că în viitor nu vom întâmpina greutăți de neînving. Cine știe ce ne mai poate aduce ziua de mâine, de aceea să folosim ziua de astăzi și ce am neglijat în trecut să cercăm să reparăm acum, până când încă nu e târziu. Anii cari vor veni vor vindecă rănilor trecutului. Timpul e cel mai bun medic; ceea ce nu putem noi face din sărăcia noastră, dacă vom avea stăruință, face el din bogăția lui.

Cel mai bun exemplu în aceasta privință ne-au dat studenții seminarului teologic din Sibiu și abiturienții gimnaziului gr. or. rom. din Brașov. Studenți săraci fără nici un izvor de venit, decât puținele parale, cari le puteau primi dela părinții lor, au dăruit primii după terminarea cursurilor teologice 614 cor. 72 fil., iar abiturienții din Brașov 640 cor. gimnaziului din Brad, care precum știm cu toții a deschis colecte pentru ca augmentându-și fondurile să fie complectat la 8 clase.

Colectele s'au deschis înainte de aceasta cu ani de zile, așa că marele nostru public a trecut de mult la ordinea zilei și în timpul din urmă nimeni nu mai vorbiă de o colectă pentru Brad, deși atunci când s'au început primele colecte ni-se umplea inima de bucurie văzând cum s'au mișcat toate păturile poporului nostru pentru atingerea mărețului scop. Am văzut petreceri țărănești al căror venit era destinat școlii noastre, dărnice în acele locuri unde credeam că de mult e moartă și școli cu băieți mărunți cari au dăruit spre acest scop. Dar toate acestea nu au ținut decât un timp scurt, așa. încât se pareă că colectele timpului din urmă sunt numai rândunele întârziate de acele cari s'au dus la locul destinației lor îndată după deschiderea lor.

Tot atunci s'au însuflețit și au hotărât să-și deie obolul lor și tinerii, cari ne surprind astăzi cu sumele dăruite pentru Brad, — dar însuflețirea și conștiința datorinței lor nu a ținut numai câteva momente în cari ar fi dat din puținul lor o sumă oare-care, liniștindu-și conștiința cu pilda evangheliei în care puținul văduvei e mai mult prețuit decât banul mai mare al bogatului, ei au mărit puținul lor prin bogăția timpului adunând 3 ani de zile câte 20 fil. dela cei mai cu stare, și 10 fil. dela cei mai săraci, au adaus apoi micile economii cari le-au făcut, iar banii astfel adunați i-au depus la bancă. Astăzi când se despart, dau banii fondului gimnazial din Brad pentru care au fost destinați.

Voi, iubii tineri, puteți avea conștiința liniștită că ați făcut o faptă, care ar trebui să servească de exemplu. Stăruința voastră să fie întreagă. Acum când vă despărțiți îndepărtându-Vă de școlile cari v'au adunat până acum, să nu vă

despărțiți, să nu vă îndepărtați de idealurile voastre, de stăruința, cu cari ați lucrat până acum la atingerea acestor ideale, să fiți uniți și pe mai departe și să duceți cu voi răsădul faptei voastre să o împământenii și pe alte plaiuri.

Suntem săraci nu pentru că nu avem avere, ci pentru că nu avem stăruință.

Planul pentru învățământul religiunii.

Acum, când situația școlii noastre populare, prin noua lege regnicolară școlară s'a schimbat, aflăm că înaltele noastre autorități școlare s'au simțit îndemnate a lua dispoziții pentru elaborarea unui nou plan de învățământ corespunzător împrejurărilor actuale. De aceea chestia planului, acum actuală, preocupă pe mulți și se discută mereu din părți mai mult ori mai puțin competente.

Asupra planului în vigoare până de prezinte s'au exprimat nemulțumiri și mereu a fost criticat, pentru că dispozițiile lui nu s'ar concorda cu exigențele școlii. Și îndeosebi s'au discutat dispozițiile relative la învățământul religiunii. Nu tragem la îndoială anumite scăderi ale planului, precum admitem faptul, că e alcătuit de bărbați competenți. Aceasta împrejurare dovedește însă, că urzirea unui plan perfect din toate punctele de vedere nu e lucru ușor. O dovedește aceasta și critica făcută planului, care difere după individualitatea criticilor. De aceea nu e eschis, ca și noul plan în lucrare să nu satisfacă așteptărilor tuturor. Să sperăm însă, că toți pedagogii nostri de seamă vor fi consultați în chestie, și noul plan va fi produsul unei lucrări profunde și binecumpănite, pentru a satisface tuturor recerințelor.

Ca pe toți catihetii, pe mine mă interesează partea planului despre învățământul religiunii, de aceea îmi iau voie în cele următoare a-mi spune părerea, răzimată pe cunoștințe teoretice și practice, că anume: care materie de religiune să fie susceptă și cum să fie aceea arondată în noul plan. Dar mai înainte de aceasta aflu de bine a permite unele păreri provenite din partea altor bărbați, prin cari se reprobă dispozițiile planului în vigoare, ca prin comparare să ajungem la fixarea unei directive.

Toemai în toamna trecută s'a publicat în N-rii 46 și 40 ai organului nostru diecezan elaboratul părintelui Simeon Cornea, prezentat în conferința catihetică din tractul Aradului, în care după ce își expune rezultatul experiențelor proprii la propunerea religiunii, inzistă pentru modificarea planului. Căci ce zice planul și ce zice D-sa?

Planul zice: „Învățământul religiunii are să introducă tinerimea în evoluțiunea creștinismului și în special în evoluțiunea bisericii ortodoxe-române pe baza istoriei și a adevărurilor religioase-morale profesate de creștinism“.

În anul prim se vor face numai pregătiri de lipsă pentru învățământul din religione prin istorioare și povestiri clasice de caracter religios-moral, potrivit gradului de pricepere a elevilor, scoase din literatura noastră populară, apoi prin cântece și rugăciuni ușoare. Pe baza acestora vor ajunge elevii la cunoștința naturală de D-zeu... se vor dezvoltă în ei sentimentele de ordine, purtarea cuviincioasă, ascultare și supunere de iubire față de semenii săi, de dreptate și adevăr... "Până aci tot e binevenit păr. Cornea. Dar nu-i convin cele ce urmează în plan: „Materialul anului prim va constă din povestiri și fabule acomodată precum: Capra cu 3 iezi, Fata bărbată și fata leneșă, Mama și fetița, Cei trei fluturași etc.“ Față de acest material nepotrivit, păr. Cornea prescrie exclusiv materie din istoria biblică.

Dar și dl Iuliu Vuia în Nr. 5/1909 al revistei „Vatra școlară“ e în contra poveștilor și fabulelor de sus, cu deosebirea că nu pretinde a le înlocui cu istorioare biblice. Aceste păreri le-au susținut și alții dintre noi mai de mult cu privire la fabule. Ba și pedagogi streini de seamă, mare parte, sunt în contra poveștilor și fabulelor. Cei mai mulți pedagogi însă pretind, ba învățământul religiei să se înceapă cu istorioare religioase-morale, cari să aibă aparența realității și numai puțini susțin, că inv. religiei să se înceapă cu istorioarele biblice.

Eu constat, că păr. Cornea se pune pe un punct de plecare cu totul strein, când susține că: „scopul religiei este în anul prim, ca elevii să ajungă la cunoștința naturală de D-zeu“, de aceea exclude istorioarele religioase-morale și prin observarea directă a naturii etc. (ceeace de altminteră nu e rău) introduce elevii în cunoașterea de D-zeu și a însușirilor lui, dar propune și istorioare din T. V. A trecut cu vederea păr. Cornea, că — precum arată introducerea reprodușă de d-sa din plan și prescripțiile Metodice — istorioarele religioase-morale sunt menite a-i introduce pe elevi la înțelegerea istorioarelor biblice și în același timp îi aduce în exercițiu de cugetare și vorbire, iar îndeosebi le dezvoltă imaginațiunea și deșteaptă sentimente nobile religioase-morale.

Deci conform acestor păreri, la materia primului an planul a greșit că a prescriș propunerea fabulelor, precum greșește părintele Cornea când exclude cu totul istorioarele religioase-morale.

La clasa II-a păr. Cornea propune și din T. V. și din T. N. de tot 36 lecțiuni; un material aproape imposibil de exhaustat cu o propunere metodică.

Tot așa un material foarte vast propune la clasele: III și IV cu neputință de exhaustat; și dacă conziderăm, că nu observă un sistem cronologic al evenimentelor, băeții rătăcesc cu mintea ca printr'un labirint neștiind unde se află.

Pentru clasele V și VI prescrie exclusiv predarea Catehizmului nedând atențiune cuvenită Istoriei bisericesti. (E adevărat, că Faptele Apostolilor și SS. Părinți, le propune în clasa IV. Dar asta e tot.)

Așa nu poate fi bine, precum nu e bine nici ceea ce susține Dl Vuia, când vrea să predă anumite părți din Catehizm, începând din clasa III. sub cuvânt, că elevii, cari nu stau în școală până la fine, nu gustă hrana sufletească din Catehizm. Dar dacă părăsesc școala mai de timpuriu, ce le folosește Catehizmul, când preceptele morale și religioase le învață deja în Istoria biblică, cu deosebirea, că nu le au în sistem?! Sistemul acesta se poate însă împărtăși numai după percurgerea întregului învățământ istoric.

Prin urmare, dacă înaltele noastre autorități școlare ne-ar ferici cu un plan după sistemul propus de păr. Cornea, nu s'ar putea numi decât greșit din punct de vedere pedagogic; pentru că eliminarea istorioarelor religioase-morale din clasa primă, propunerea istorioarelor biblice din o materie foarte vastă fără sistem, și fără cunoștința dezvoltării bisericești din Istoria bisericesti: nu corespunde gradului de dezvoltare a școlarii în primul loc, și în al doilea nu urmărește scop religios-moral și istoric bisericesc, ca să creștem creștini și religioși-morali și luminați

Cum ar trebui dar să fie planul cu privire la învățământul religiei?

Ca școala populară prin disciplina religiei să urmărească adevăratul său scop: formarea caracterului religios-moral al elevilor și să-i aducă la perfecțiunea de a fi creștini luminați, planul de învățământ are să aleagă să susceapă și să arondeze materia conform prescripțiilor metodice, ținând cont de gradul de dezvoltare și capacitatea elevilor, iar unitățile metodice să fie tractate după putință în ord firească cronologic, prin ce se păstrează firul economiei divine la mântuirea omului. Numai așa vor ajunge copiii în stare a-și păstra echilibrul minții și-și vor putea da seamă de cele învățate. Apoi întreagă materia să fie împărțită pe clase așa:

În clasa I să se susceapă istorioarele religioase-morale, cari pot fi adevărate ori fictive, dar să corăspundă realității: să fie scurte, simple și pline de fantazie, cari să cultive moralitatea și din cari să se scoată la iveală cunoștința despre D-zeu și virtuțile creștinești. Rugăciunile să fie cele mai simple.

În clasa II se trece la Istoria biblică. Deși se susține că piesele despre facerea lumii și cele următoare aparțin domeniului speculativ și prin urmare greu de însușit, totuși nu e imposibil a le tracta cu îngrijire la început în clasa II. Dar se poate admite și începerea cu patriarhii până la moartea lui Moise iar după aceea a se propune piesele dela început, când copiilor li-s'a întărit judecata. Ceea ce susține Dl Vuia despre piesele: Cain și Avel, Jertfa lui Avram, Iosif și frații lui, că ar fi pentru elevi niște icoane oribile, cari nu edifică, ci din contră strică caracterului elevului, nu stă; din contră, aceste piese sunt cele mai bogate în scene, ce deșteaptă fantazia și întăresc judecata la distingerea binelui de rău, dar se scot la iveală și simțăminte nobile, cari mișcă voința spre bine. Dar acestea — bine înțelese atărnă dela

metod. Spațiul nu-mi permite să o și pot dovedi aceasta. Ordinea ar fi deci aceasta: Facerea lumii văzute, Facerea ingerilor, Facerea oamenilor dintâi, Păcatul strămoșesc, Cain și Avel, Potopul, Patriarhul Avram: Chemarea și Jertfa lui, Patriarhul Iacob și fiii săi, Iosif în închisoare, Mărirea lui Iosif, Frații lui Iosif în Egipt, Apăsarea Izrailitenilor în Egipt, Nașterea și creșterea lui Moise, Chemarea lui și celelalte piese până la moartea lui Moise. De ce tocmai aceste piese sunt de lipsă? Acestea păstrează firul legăturii dintre D-zeu și om; că D-zeu e atotbun, are grije de om și după căderea în păcat, iar prin patriarhi îi prepară calea către mântuire.

În clasa III se continuă mersul evenimentelor: Cum au ocupat Izrailitenii Canaanul sub Iozua, apoi o piesă de trecere din Judecători, ca să ajungem la regi, Despre David: Lupta lui cu Goliat, David ca rege, caracterizându-i viața și faptele lui cu psalmii, Solomon cu înțelepciunea și scrierile lui, Dezbinarea regatului, Robia Asiriei și a Babilonului, din profeți Ilie și Iona, Dreptul Iov, Daniil și soții lui, apoi o piesă ce formează trecerea dela T. V. la T. N. Și de ce din multa istorie jidovească numai aceste piese? Acestea stau în legătură strânsă cu economia divină la prepararea Iudeilor, pentru primirea Mântuitorului. Puținele piese, cari nu cad în această legătură sunt de lipsă pentru morala lor, cum e Dreptul Iov. Tot ce ar fi mai mult din T. V. e o sarcină fără rost, o materie, ce nu servește scopului religiunii noastre, care ar contribui numai la neglijarea esenței. Iar din T. N. să se susceapă piesele până la Botezul lui Isus și Alegerea Apostolilor, precum se află mai în toate manualele.

În clasa IV se continuă activitatea lui Isus ca învățător cu predica de pe munte și pildele lui cele mai alese; Isus ca făcător de minuni cu minunile cele mai alese; Isus ca profet cu cele mai de seamă profeții și Moartea lui Ioan Botezătorul. Iar în fine piesele despre suferințele, moartea, învierea, arătarea după înviere și înălțarea lui Isus. Cu acestea am terminat Istoria biblică. Așa am desfășurat firul economiei divine, din care se vede, că D-zeu a trimis pe Mântuitorul făgăduit, și că acela în adevăr i-a mântuit pe oamenii, cari i-au urmat și îi urmează prin lucrările sale trei: ca profet, împărat și arhieru și că mântuirea azi se continuă prin întemeierea împărăției sale de pe pământ, care e biserica.

În clasa V se propune istorioarele bisericesti: Biserica își ia începutul cu pogorirea Duhului sf. Cum s'a lătit biserica între Iudei, Cum între păgâni, Viața și activitatea Apostolilor, Sinoadele Apostolești, Biserica în luptă cu inimicii din lăuntru, Apărarea bisericești prin sfinții părinți și lămurirea credinței în sinoadele ecumenice, Biserica în luptă cu Mohamedanizmul, Cum s'a lătit creștinismul la toate popoarele, Dezbinarea bisericești și Reformațiunea. De ce sunt de lipsă tocmai aceste piese și nu altele? Numai în acestea se exprimă dezvoltarea bisericești și învingerea ei asupra pericolelor, dar acestea au și cel mai edifi-

cător cuprins pentru credința și morala elevilor. Unele servesc de bază la cunoașterea bisericești noastre naționale (cum e Reformațiunea).

În clasa VI se propune Istoria specială a bisericești Românilor: Originea ei, fazele prin cari a trecut sub romano-catolici, sub reformați, unirea, starea bisericești după unire și fazele dezvoltării ei până în zilele noastre, apoi biserica română din celelalte state. (Specificarea mai de aproape am expus-o în manualul meu „Istorioare bisericești“.)

După-ce am terminat în clasa IV cu Istoria biblică, Catehismul se poate începe în clasa V cu partea despre Credință. Desi în articolul IX al simbolului credinței, „Despre biserica“ vin lucruri nouă, acele cunoștințe și-le câștigă elevii acum paralel din Istoria bisericească. Dar negreșit e lipsă a începe acest obiect în clasa V ca în clasa VI să avem timp pentru a repeta și termina și Istoria bisericească și Catehismul cu cunoștințele din Liturgică. (Observ apoi, că a nu începe Catehismul cu partea despre credință din motiv că ar fi mai grea, nu e corect și nu e firesc. Apoi toate preceptele elevii le cunosc deja din materia istorică.)

Mai încolo încât permite timpul să se cetească anumite părți din cărțile T. N. în legătură cu Istoria bisericească, care lectură și explicare să se continue în dumineci și sărbători la exortarea ce trebuie să se fie cu elevii de repetiție, ceea ce va suplini și o mare lacună, care se arată în timpul nostru în școala populară în noua sa fază.

La rugăciunile ce ar fi de prescris nu mai reflectez; acestea nu ne vor face greutate.

Iată, așa înțeleg eu elaborarea unui plan bun și corespunzător recerințelor religiunii noastre, — pe baza cunoștințelor ce le am din teorie și practica catihetică. Și sunt convins, că având planul construit astfel și pe lângă o predare metodică, învățământul nostru religios nu va lăsa nimic de dorit.

Bărăteaz, la 9/22 iunie 1909.

Nicolae Crișmaru,
paroh.

Unele pedeci ale progresului catehetic la școlile străine din Arad.

În toamna trecută, la vre-o 2 săptămâni după ce am fost denumit de catehet ajutător la o școală elementară din Arad, mi-s'a dat ocazia a participa la o conferință pastorală-catihetică de aici, în care s'a discutat asupra cauzelor, cari împedecă progresul catehetic, precum și asupra mijloacelor de îndreptare.

Nevând nici o experiență, ba chiar nechemat în afacerea aceasta, am ascultat numai părerile onor. membrii și impresia finală mi-a fost, că singura cauză e pe de o parte desinteresul catihetului (fie preot, fie învățător), privind catehizarea numai ca o sarcină grea, pe de altă parte o cauză principală s'a constatat,

că este lipsa de remunerație materială pentru lucrul prestat.

După praxă de abia un an a trebuit să constat, că aici în Arad cu mult mai multe și de altă natură sunt pedecile progresului catehetic. Rezultatul final al examenelor catehetice dela școlile streine din Arad, a dovedit, că nici cei salariați n'au făcut progres cu nimic mai bun ca cei nesalariați, deci lipsa de remunerație nu poate figură ca pedecă a catehizării, unde se înțelege folosul cel mare precum și datorința de a catehiza. În ce privește cealaltă pedecă pot afirma, că chiar unde este interes, totuși mai sunt unele cauze, cari împedecă sporul catehetic.

Cred, că nu voi face rău amintind cele mai principale, cari dacă spre altceva nu pot servi, cel puțin vor fi o materie de discutat în vre-o altă conferință, ba și îndemn de a se publica și din alte părți material de aceeași natură, ca pe o eventuală conferință, să fie mai bine pregătiți oamenii, nesurprinși ca la prima.

În prima oară de catehizare făcând cunoștință cu elevele, a trebuit să mă informez ce material știu din religiune. Întrebându-le am aflat că tot materialul cunoscut constă din 2—3 istorioare biblice. Poate s'a propus mai mult, dar în lipsa unui ziuar, a trebuit să cred ce au binevoit copilele să recunoască. Tot din lipsa de ziuar nu m'am putut orienta în alegerea manualelor de lipsă, despre cari pot zice în paranteză, că încă foarte puțin le cunoaștem eu însumi. A trebuit să încep deci lucrul cu totul dela început, introducând manuale noi, material nou. În anul acesta prin introducerea ziuarelor (conspectelor) pentru oarele de religie, s'a pus bază unui învățământ sistematic, având următorul catihet a continuă lucrul început deja, cunoscând atât materialul propus, cât și manualele de lipsă.

Aită cauză și cea mai de frunte, a cărei efecte le-am simțit în decursul anului întreg, a fost numărul mic al oarelor deobligate de religie. O singură oară de religie la săptămână a fost prescrisă pentru VI clase elementare. S'a întâmplat, că în anul acesta multe sărbători au căzut tocmai pe ziua de catehizat, astfel, că abia la câte 2 - 3 săptămâni am putut țineă 1 oră. S'a întâmplat, că chiar la 5—6 săptămâni abia am putut țineă 1 oară, fiind sau sărbători bisericești sau școlare, sau că au avut elevele ferii, sau că catehetul, care e și student teolog. Natural, că în urma unui contact așa rar cu elevele puțin spor se face.

E de notat, că multe școli nici sală nu dau pentru oara de religie, așa că trebuie să se țină oara în alte locuri (în școli confesionale române). Elevele nefiind sub imediata controlă a direcțiunilor, se mai subtrag de sub obligamentul de a cercetă regulat școala; iar lista absenților înaintată direcțiunilor în cele mai multe cazuri e trecută cu vederea. Numărul mic al oarelor, necercetarea regulată a lor, bă în multe cazuri și numărul enorm al elevilor, cari dela

câte 2—3 școli sunt concentrați la oara de religie, fac imposibil un progres sigur.

Trebue să mai amintesc, că ce fel de elemente sunt elevii români, cărora a trebuit să catehizăm. Dintre 24 eleve, câte am avut inscise, 4 n'au cercețat nici când oara de religie, iar dintre celelalte, 5 n'au știut absolut nimic românește, și alte 4 au știut ceva (au înțeles puțin). Cele, cari n'au știut românește au fost fete de meseriași sau din institutele de educațiune publice. Cam acest raport s'a observat și între elevii celorlalți colegi catiheti. Pentru astfel de elemente, se'nțelege, că s'ar recere un număr cât de mare de oare.

Trebue să timbrez apoi neinteresarea multor directori dela școlile respective, cari fie din prea mare ocupație, fie din alte motive private abstau dela orice sprijin recerut spre înaintarea catehizării.

Sunt de părere în fine, că chiar și controla din partea autorităților bisericești, a preotului ori a protopopului, încă ar contribui mult la prosperarea învățământului religios. O controlă mai deasă ar îndemna pe elevi la mai multă ascultare. Preotul local cunoaște mai bine referințele familiare ale elevilor, vin în contact cu părinții elevilor, deci pot mijloci ușor înaintarea religioasă-morală a copiilor. Dacă starea vitregă materială nu permite susținerea unui catihet stabil, cel puțin preotul să controleze mai des sporiul catehizării și în convenirile cu părinții elevilor să descopere defectele acestora.

Susțin apoi, că împărțirea de cărți ca premii pentru diligență la finea examenelor, ar dezvoltă și mai mult ambiția elevilor și s'ar nizuî să învețe cât mai mult.

După cele mai sus înșirate, reamintesc, că nu e de ajuns interesarea (bunăvoința) și salarizarea catihetului spre a face progres, ci se mai recere și concursul altor împrejurări.

Sigur fiind, că autoritățile competente, cari poartă în suflet binele poporului, vor luă măsurile potrivite pentru micșorarea pedecilor amintite, mi-am ținut de datorință a-mi publica aceste observări.

Petru Cațaveiu,
stud. teolog.

Nr. 4055/1909.

Anunț școlar.

Se aduce la cunoștința celor ce-i privește, că petițiunile de primire în institutul teologic ort. român din Arad, pe anul școlar 1909/10 au să fie înaintate la adresa Consistorului gr. or. român din Arad, cel mult până în 1/14 August a. c., instruite cu:

1. Atestat de botez.
2. Testimoniu despre ultima frecvențațiune școlară, prin care să dovedească că are pregătirea recerută prin Regulamentul pentru parohii.

3. Atestat de moralitate dela Ofic. parohial la care aparține vidimat și de protoprezviterul concernent.

4. Atestat medical despre starea sanitară și integritatea corporală.

5. Petițiunile să fie provăzute cu timbru de una coroană, încât nu vor fi ajustate cu atestat de paupertate.

Arad, 11/24 iunie 1909.

Consistorul gr.-or. rom.
din Arad.

CRONICA.

Anchetă școlară. Consistorul mitropolitan a constituit o anchetă pentru reviziunea planului de învățământ al școalelor populare și conformarea lui cu art. de lege XXVII din 1907. Aceasta anchetă s'a întrunit în Arad. Membrii anchetei sunt: din Arad Protosincelul R. Ciorogariu, prof. Dr. P. Fipoș și învățat. Iosif Moldovan și Iuliu Groșorean; din dieceza Caransebeș protosincelul Dr. Iosif Olariu, Cornel Sânjoan și Petru Bandu, din arhidieceză Dr. Ioan Stroia, ases. cons. Lazar Tritean și învățătorul Candid Pop.

Rectificare. În articolul „*În chestia reunirii bisericilor*” publicat în nr. 25 a. c. al „*Bis. și Șc.*” s'a strecurat o greșală esențială și anume, în aliniatul 4 socotit dela început, șirul penultim să se cetească în loc de *rezoluțiune: revelațiune.*

Cronică bibliografică.

A apărut „*Lucafărul*” Nr. 13 cu următorul sumar: Titu Maiorescu, Eminescu. M. Eminescu, Dintre sute de catarge (poezie). I. L. Caragiale, În Nirvana. I. Borcia, „Floarea albastră” (poezie). Maria Cunțan, Mihail Eminescu (poezie). Al Vlăhuță, Amintiri despre Eminescu. Al. Ciura, Geneza unei critici. Veronica Micle, Lui Eminescu (poezie). Ecaterina Pitiș, Cântecul frunzelor (poezie). M. Eminescu și I. L. Caragiale, Fragmente. Em. Gârleanu, Ioan Creangă și M. Eminescu. E. Hodoș, Frunze flori și codru. Ioan Slavici, Eminescu-Omul. I. Borcia, Cuvânt ocazional în amintirea lui Eminescu. Cronică: Comemorarea lui Eminescu. Din viața lui Eminescu. „Poporanismul” lui Eminescu. † Dr. Aurel Murășanu. Sesiunea generală a Academiei române. Noui membri ai Academiei române. „Șezătoarea” la Cernăuțiu, în Bucovina. Statuie lui Ioan Creangă. Ilustrațiuni: M. Eminescu la 1880—1883. Mama și sora lui Eminescu. Carte dăruită prietenului său Creangă. Ultima fotografie a lui Eminescu (1887—1888). Mormântul lui Eminescu (Cimitirul Bellu, București) Eminescu la 1884—5. M. Eminescu. Gh. Eminovici. Dr. A. Murășianu.

„*Amorul Veghează*” Între publicațiile apărute săptămâna aceasta, una care va avea un deosebit succes e, desigur, scânteeoarea piesă a d-lor de Caillavet și Robert de Flers: „Amorul veghează” apărută în No. 463 al „Biblioteciei pentru toți”.

Această piesă în care strălucirea și finețea dialogului se imperechează de minune c'o foarte temenică cunoaștere a sufletului femeii, s'a jucat cu mult succes pe scena teatrului Național, în stagiunea trecută.

În românește „Amorul veghează”, ne e redat de cunoscutul poet d. Anghel căruia nu i-a fost greu de

sigur, să dea piesei autorilor francezi haina literară la care ne puteam aștepta dela recunoscutul d-sale talent. Prețul 30 bani. Să afle de vânzare la Librăria diecezană din Arad.

Concurs.

Prin aceasta să escrie concurs pentru postul de învățătoare la școala confes. gr. or. rom. din *Belint* și pentru postul de învățător conf. gr. or. rom. din *Lăpușnic*, tractul Belint, cu termen de **30 zile**.

Emolumentele împreunate cu postul de învățătoare din *Belint* sunt până în 1 iulie 1910: 1) în bani gata 600 cor.; 2) 12 metri de lemne de încălzit; 3) pentru scripturistică și conferințe 20 cor. și 4) locuință liberă constatatoare din 2 chilii, bucătărie și cămară și cu grădina de legumi lângă ea; ear dela 1 iulie 1910 încolo, dotația prevăzută în articol d: lege XXVII din 1907.

Cele împreunate cu postul de învățător din *Lăpușnic* sunt: 1) în bani gata 600 cor. 2) 18 metri lemne, dintre cari 10 metri pentru învățător și 8 pentru sala de învățământ; 3) pentru scripturistică 6 cor. și pentru conferință 16 cor.; 4) dela fiecare înmormântare unde e poftit 1 cor.; 5) locuință liberă cu 2 încăperi frumoase, bucătărie și cămară, zidită numai în 1908 și grădină lângă ea.

Din 1 iulie 1910 încolo și aici se va ridica dotația conform articolului de lege XXVII din 1907.

Reflectanțele și reflectanții au să-și trimită concursese instruate conform legilor în vigoare respectivelor comitete parohiale pe calea oficiului protopopesc gr. or. rom. din Belint (Bélincz, Temes-megyé) și tot în lăuntru terminului concursual, sunt poftite și poftiți a să prezentă odată într'o Duminecă ori într'o sârbătoare în biserica respectivă.

La postul de învățător din chestie va fi preferit cel care va dovedi că e îndreptățit și capabil a dirigia cor vocal; iar alesul, fără altă remunerație, va fi dator să prestreze și serviciile cantonale în sf. biserică.

Comitetele parohiale.

În înțelegere cu mine: *Gherasim Serb* protoprezbiter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea definitivă apostului învățătoresc dela școala gr. or. română din *Chisoroș*, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul „*Biserica și Școala*”.

Emolumentele sunt: 1) Salarul în număr 1000 (una mie) cor. solvită în rate trei lunare, din cassada cultului; 2) Locuință cu două odăi, cuină, cămară, grajd, și cocină; 3) Grădină pentru legume de 300 □; 4) Cvinevenatul legal după serviciu de 5 ani va primi dela comuna bisercească; 5) Pentru încălzitul salei de învățământ se va îngriji comuna bisercească.

Alesul învățător va avea să țină școala de repetiție cantoralul în biserică și afară de biserică fără altă remunerație.

Recursele ajustate cu documentele prescristă, adreseate comitetului parohial din *Chisoroș* (Kisorosz) se vor innainta Prea. On. oficiu protopresbiteral în B. Comloș (Nagy Komlos) având reflectanții a se prezentă în cutare duminică ori sârbătoare în s. biserică spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Dat în ședința oxtraordinară a comitetului parohial din *Chisoroș* ținută la 7/20 maiu 1909.

Pavel Vacarescu

paroh, preș. com. par.

Simion Popescu

not. com. par.

În conțelegere cu mine: *Paul Miulescu* protoprezbiter.

—□—

1—3

Se publică concurs pentru îndeplinirea stațiunilor vacante învățătoresți din :

1. *Căcărău*, dotațiunea în bani : 340 cor., 12 cub. bucate = 144 cor., 4 orgii lemne și pentru școală 80 cor, stoalele 80 respective 40 fil. Alegerea va fi în 20 Iuliu v. a. c.

2. *T. Cărand*, în bani 232 cor., 5 jugere pământ arătoriu 140 cor. 12 șinice bucate 150 cor., 8 orgii lemne și pentru școală. Alegerea să va ține în 27 Iuliu v. a. c.

3. *Tăgădău*, salariul în bani 100 cor., jugere pământ 160 cor. Alegerea se va efectua în 26 Iulie v. a. c.

La toate aceste școli sunt locuințe acomodată cu grădini. Întregirea beneficiilor se va cere dela stat, având aleșii a fungă și ca cantori pentru prinoasele și stoalele îndatinate.

Recurenții au a-și înainta petitele la subscrisul în F-Györös, iar până la alegere să se prezinte la sf. biserici spre a cântă.

Din încredințarea comitetelor parohiale :

Petru Serb, protoprezb.

—□—

1 3

Pentru îndeplinirea parohiei a doua din *Soborșin*, devenită vacantă prin strămutare, prin aceasta să publică concurs cu termenul de răcurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt : 1. 4 jug. de pământ arător, partea fânaș, cu venit anual de circa 80 cor. 2. Venit ștolar de circa 100 cor. 3. Câte o măsură de cucuruz sfârmat dela fiecare număr de casă. 4. Întregirea dotațiunii dela stat 690 cor. 68 fil., respective 1490 cor. 68 fil.

Parohia este de *clasa I*.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poftiți, ca recursurile lor ajustate conform regulamentului în vigoare și adresate comitetului parohial din *Soborșin* — să le trimită în termenul concursual Oficiului pprezbiteral din *Mariaradna*, iar dâșii să să prezinte pe lângă stricta odoservare a dispozițiilor §-lui 20 al regulamentului pentru parohii — în vre-o *Duminecă*, ori sârbătoare în s. biserică din *Soborșin* spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Soborșin, din șed. comit. parohial ținută la 6/19 maiu 1909.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu : *Procopiu Givulescu*, protoprezbiter.

—□—

2 - 3

Pe baza incuviințării Venerabilului Conzistoriu de sub Nr. 1496/142 B. 1909, pentru îndeplinirea parohiei *Voivozi* cu filia *Cuzap* să escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în Organul diecezan *Biserica și Școala*.

Emolumentele sunt: Dela parohia matră *Voivozi*: 1) Casa parohială cu 3 chilii, culină, cămară și supraedificatele; 2) Dela circa 80 Nre. de case câte una măsură cucuruz în boabe; 3) pământul parohial 4 jugh. 816 □; 4) 3 stângini de lemne aduse acasă.

Dela filia *Cuzap*: 1) 80 Nre. de casă câte una măsură cucuruz în boabe; 2) Pământ parohial 19 jugh. cat. 3) Un intravilan de 1552 □; 4) 3 stângini de lemne

aduse acasă. Dela ambele comune ștoalele uzuat conform protocolului comitetului parohial din 18/31 iuniu 1909. Afară de aceste întregirea dela stat coform cvalificațiunii alesului.

Dela recurenți să poștește cvalificațiunea prescrisă pentru parohii de *clasa II-a*, iar intru cât nu să vor prezenta recurenți cu cvalificațiune de cl. II-a să vor admite și recurenți cu cvalificațiune de cl. III-a.

Să obsearvă, că în cazul, că filia s'ar despărți de cătră parohia matră, alesul va avea să rămână în matră și cu beneficiul prestat din partea ei.

Alesul va avea să supoarte dările publice după pământurile parohiale, având dreptul de pășunat, pentru atâtea vite, câte va avea; afară de aceste va avea să provadă catehizările la școala eventual la școalele din loc, fără a așteptă ceva remunerațiune dela comună ori dieceză.

Recursurile ajustate cu documentele originale de cvalificațiune sunt a se înaintă Prea On. oficiu protopopesc în *Oradea-mare*, iar recurenții cu observarea §-ului 20 din Reg. vor avea a să prezenta în s. biserică din loc, spre a-și arăta desteritatea omiletică și rituaia.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu : *Toma Păcală* protopop.

—□—

2—3

Pe baza ordinațiunei Ven. Conzistor de sub Nr. 1449/139 B. 1909, pentru îndeplinirea parohiei vacante *Tâșud*, din nou să escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: 1. Casa parohială cu supraedificatele de lipsă și intravilan; 2. Pământ arător și fânaș 17 jug. 582 □; 3. Competința de bir dela fiecare număr de casă (cam 180 N-re) câte una măsură în boabe ori în bani câte 2 cor.; 4. Venitele ștolare după uzul din trecut și anume: înmormântarea mică 2 cor., înmormântare mare 6—10 cor., un stâlp 2 cor., cor., predică și iertăciuni 4 cor., 12 evanghelii 2 cor., evanghelia lui *Lazar* 2 cor., liturgie privată 2 cor., feștenie 1 cor., maslul 2 cor.; 5. Întregirea dela stat amăsurat cvalificațiunii alesului. Beneficiul acesta și cu întregirea dela stat asigură dotațiunea recerută pentru parohiile de *clasa primă (I)*; deci dela recurenți se cere cvalificațiunea prescrisă în §. 17 p. I. al Regulamentului pentru parohii, iar intru cât nu să vor prezenta recurenți cu cvalificațiune de *clasa primă* să vor admite și recurenți cu cvalificațiune de *clasa a doua*.

Alesul va avea să supoarte dările publice după pământul parohial; afară de aceste va avea să provadă catehizările la școala confesională eventual și alte școale din loc, fără a așteptă ceva remunerațiune dela comună ori dieceză.

Recursurile ajustate cu documentele originale de cvalificațiune sunt a să înaintă Prea Onor. Oficiu protopopesc în *Oradea-mare*, iar recurenții vor avea să se prezinte cu observarea §-ului 20 din Regulament în s. biserică din loc, în vre-o *Duminecă* ori sârbătoare, spre a-și arăta desteritatea omiletică și rituală.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu : *Toma Păcală*, protopop.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea stațiunei învățătoresți dela școala II cu clasele superioare din *Buteni*, se escrie din nou concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare pe lângă următoarea dotație :

1. În bani gata dela parohie 600 cor. 2. Răscumpărarea bucatelor dela comuna politică 330 cor. 80 fileri. 3. 16 metri de lemne dela foștii proprietari urbarialști a 5 cor. = 80 cor. 4. Pentru conferință 20 cor. 5. Pentru scripturistică 10 cor. 6. Ștolele cantonale dela funcțiunile unde va servi peste 100 cor. 7. Locuință cu 2 odăi, antișambră, culină, cămară, grajd, cocrină, pod și grădină (300 cor.) 8. Cvinvenalele legale după serviciul alegândului. Pentru curatorat și încălzirea salei de învățământ să îngrijește separat parohia.

Dela recurenți să recere să aibă capacitatea și desteritatea de a înființa cor, respective de a conduce progresive corul deja înființat ceace vor avea să documenteze prin atestat special căci altcum nu va putea reflecta la stolele cantonale, dar nici recursele nu i-se vor lua în considerare. Să recere apoi să aibă 4 clase medii. Alesul e deobligat a prevedea și cantoratul în biserică fără alta remunerațiune.

Recurenții sunt avizați ca recursele lor ajustate regulamentar și adresate com. paroh. gr. or. rom. din Buteni, să le subștearnă până la termenul susindicat la oficiul ppopesc în Buteni (Buttyin) și să se prezinte în vre-o duminică ori sârbătoare spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic în sf. biserică sub durata concursului.

Din ședința com. par. ținută la 14/27 Iunie 1909.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Iuliu Bodea*, administ. protopopesc inspector școlar.

—□—

2—3

Pe baza ordinațiunei Ven. Conzistor aradan de sub Nr. 2583/1909, prin, aceasta se publică concurs pe stațiunea învățătorească cantorală, vacantă din *Chertiș* (pprezb. Buteni) cu termen de **30 zile** dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. În bani gata 400 cor. 2. În naturale 840 litre grâu și 840 litre cucuruz în preț de 193 cor. 20 fileri. 3. 4 stângeni de lemne pentru învățător și 4 stângeni pentru încălzirea salei de învățământ prețuite în 192 cor. 4. Conferința inv. 12 cor. 5. Scripturistica inv. 8 cor. 6. Dela înmormântări mari 80 fileri, dela mici 40 fileri. Cortel și grădină de 751 □ stângeni.

Cel ales va avea să îndeplinească și conducă cântările bisericesti în s-ta biserică și tot odată a instrua pe școlari în cântările rituale fără altă remunerație.

Doritorii de a ocupa acest post sunt avizați, ca recursele lor ajustate regulamentar și adresate comitetului parohial din *Chertiș*, să le trimită P. O. oficiu pprezbiteral din Buteni (Buttyin), având a să prezentă în s-ta biserică din *Chertiș* spre a-și arăta dexteritatea în cant și tipic.

Sabin Micluta,
paroh, preș. com. par.

George Barna,
inv., not. com. paroh.

În conțelegere cu: *Iuliu Bodea*, administ. protopopesc inspector școlar.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea stațiunei învățătorești dela școala confesională gr. or. română din *Erdeiș* (Erdőhegy), se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. În bani gata 302 coroane. 2. Un pătrar pământ comasat 7 jug. 678/1600 □ stng. 3. O vie 600 st. □.

4. O cânepiște 220 stângeni □. 5. 4 stângeni lemne cu preț mijlociu, din cari lemne va fi dator învățătorul să încălzească și școala dela 15 oct. până la 1 maiu. 6. 12 coroane pentru conferința învățătorească. 7. 10 coroane pentru scripturistica. 8. Locuință cu grădină în edificiul școalei. 9. Stole: dela înmormântare unde va fi poftit 1 coroană.

Cvinvenalele la timpul său se vor cere dela stat.

Darea după pământul învățătorec, precum și speșele Crișului și speșele pusteii comunale le va solvi episcopul cultural din plata învățătorului.

Alesul va prestă serviciile cantonale în sf. biserică și va conduce școala de repetiție fără alta dotațiune.

Alesul își va ocupa postul învățătorec la 1 sept n.

Reflectanții la acest post, sunt poftiți a-și trimite recursele oficiului protopopesc din Chișineu și a se prezentă în timpul terminului concursual în sf. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința com. parohial din *Erdeiș*, ținută la 14/27 iunie 1909.

George Ardelean,
preș. com. par.

Ilie Rotar,
not. com. par.

În conțelegere cu: *Dr. Ioan Trăilescu*, protoprezbiter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea definitivă a postului învățătorec dela școala gr. or. rom. din opidul *Tinca* (ppiatal *Tinca* cottul Bihor), cu termen de alegere pe **20 iulie (2 aug.)** 1909 pe lângă următoarea dotațiune: 1. Cvtir liber cu 2 chilio, culină și grădină de 300 □. 2. 600 cor. plătite în toată luna anticipative. 3. Stolele uzuat. 4. Speșe. la conferințele cari nu să vor ține în loc 10 cor. 5. Pentru întregirea la minimalul prescriș ve lege se va cere ajutor dela stat.

Reflectanții la acest post au să se prezenteze în vre-o duminică ori sârbătoare pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale, iar recursele lor ajustate conform regulamentului să le subștearnă subscrisului protoprezbiter cel mult până în 15/28 inlie a. c.

Tinca la 31 Maiu (13 iunie) 1909.

Comitetul parohial.

Romul Barbu,
notar.

Nestor Popa,
președinte.

În conțelegere cu mine: *Nicolae Roxin* protoprezbiter.

—□—

3—3

Pentru ocuparea definitivă a postului învățătorec-cantoral dela școala gr. or. rom. din *Gepiu* protopopiatul *Tinca*, cottul Bihor, pe lângă următorii salariu: 1. În numărar 300 cor. 2. 18 cubule bucate parte grâu mestecat parte cucuruz. 3. 5 jugere pământ arătoriu. 4. 5 stângeni de lemne din care se va încălzi și școala. 5. Cvtir acomodat cu grădina de legume; care salar s'a staverit prin adm. comitatenză în 722 cor.; afară de acestea pentru famulație 30 cor., scripturistica 10 cor. la conferințe și la reuniuni, diurne și preiunctura, și stolele cantonale.

Reflectanții la acest post, recursele lor instruate conform regulamentului să le subștearnă subscrisului protopop cel mult până în 14/27 iulie a. c. iar în biserică din *Gepiu* să se prezenteze pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale. Terminul de alegere să defige pe **19 iulie (1 aug.)** a. c.

Dat în ședința Com. par. din 10/23 maiu 1909.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Nicolae Roxin* protoprezbiter.

—□—

3—3